

ELS MATINERS AL PENEDÈS: UNES HIPÒTESIS DE TREBALL

RAMON ARNABAT I MATA

La Guerra dels Matiners (1846-1849) és un episodi més de les guerres carlines que afectaren Catalunya i Espanya al segle XIX, amb la novetat que, per primer poc, carlins i republicans participaren al mateix bàndol contra el govern moderat de Madrid i la política del capità general de Catalunya.

Aquesta guerra tingué només incidència important a Catalunya, i dins d'aquesta la comarca del Penedès es veié directament afectada per la intervenció de les partides i de l'exèrcit.

ELS MATINERS AL PENEDÈS: UNES HIPÒTESIS DE TREBALL

La Guerra del Matiners, la Segona Guerra Carlina per a uns, ha estat sovint oblidada per determinada historiografia filocarlina.⁽¹⁾ D'altres historiadors l'han interpretat com una qüestió purament dinàstica, i per tant continuadora de la primera, fruit del fracàs de l'intent de matrimoni d'Isabel II i el fill de Carles V, comte de Montemolín. Aquest matrimoni era propugnat, entre d'altres, per Jaume Balmes.⁽²⁾

Sobre el seu nom, els matiners, s'han establert dues hipòtesis: aquella que diu que correspon al fet que s'aixequessin partides abans de que hi hagués una ordre dels caps i aquella altra que fa referència a les hores d'actuació de les partides, els matins. Nosaltres som més partidaris d'aquesta segona hipòtesi i creiem que lliga més amb el caire de la guerra, ja que també s'acostumava a nomenar els matiners com «els de la raó».

EL CONTEXT DE LA GUERRA: CATALUNYA A LA DÈCADA DEL QUARANTA

La dinàmica política i social a Catalunya tenia força desajustaments provocats per la implantació del nou sistema liberal-capitalista. I aquests

desajustaments feien que una part de la població se sentís maltractada pel nou règim: quintes (no se'n havien cridat des de la Guerra del Francès), impost de consums, nous sistemes de contractació agrària, privatització de comunals,...⁽³⁾ A més, aquesta anys coincideixen amb una nova crisi econòmica (1846-1848) que afectà l'agricultura castellana amb les males collites dels anys 1846 i 1847 que provocà un augment del preu del blat i la farina (vegeu el quadre 1) i la indústria tèxtil catalana que patí una important (encara que conjuntural) davallada que provocà un augment considerable de la desocupació i una reducció dels jornals industrials,⁽⁴⁾ afectant els sectors assalariats i la menestralia. A més, aquesta crisi conjuntural coincidia amb una profunda reestructuració del sector tant a nivell geogràfic com sectorial. La crisi econòmica d'aquests anys no era exclusiva de la península ibèrica sinó que tenia un àmbit europeu.⁽⁵⁾

Mentre, al camp català els preus dels productes comercialitzables com el vi i l'aiguardent (la major part de la producció agrícola catalana) patiren una davallada considerable (vegeu el quadre 1) que reduí la capacitat adquisitiva d'una part de la pagesia catalana.⁽⁶⁾

QUADRE 1

Alguns indicadors socio-econòmics (1841-45 = 100)

	Processos judicials		Detencions dels Mossos d'Esquadra		Preu del vi		Preu del blat	
	N	I	N	I	N	I	N	I
1841-45	41	100	84	100	16,02	100	25,46	100
1846	40	100	41	49	18,70	117	27,90	106
1847	33	94	46	73	16,00	100	37,48	147
1848	53	151	—	—	10,00	62	31,45	123
1849	42	120	73	87	12,50	78	28,79	113
1850	—	—	—	—	17,70	110	26,23	103

N: Nombre absolut; I: Índex amb 1841-45 base 100.

Font: Elaboració pròpia a partir de:

Processos judicials: AJ-AHCVP, «Processos segle XIX», caixes LVI-LXVI.

Detencions Mossos d'Esquadra: Fa referència a les captures dels Mossos de l'Arboç, resums publicats al *Diario de Barcelona* (14-1-1846, 15-1-1847, 11-1-1848, 18-1-1850). Més informació a l'Annex 5.

Preu del vi a Sant Pere de Ribes (preu mitjà anual per carga): Dades a Albert BALCELLS: *El problema...*, pp. 416-417.

Preu del blat: mitjana de Catalunya (en pessetes Quintal Mètric), dades a Agustín Y. KONDO: *La agricultura...*, pp. 238-255.

A més, des de la crisi provocada per la Guerra del Francès i la repercussió de les mesures liberals a nivell econòmic, la conflictivitat social al camp anà en augment i es convertí en un element present a tota la primera meitat del XIX a Catalunya. Els aixecaments reialistes (1822-23), la Guerra dels Malcontents (1827), la Primera Guerra Carlina i el trabucarisme, present al llarg d'aquests anys, en són un bon exemple. La confluència d'una conflictivitat social i d'un enfrontament polític ha estat el tret comú d'aquestes guerres,⁽⁷⁾ i res fa pensar que la dels Matiners hagi de ser diferent.

A la conflictivitat al camp, cal afegir-hi la conflictivitat urbana, al voltant de les quintes⁽⁸⁾ i els consums que duraria tot el segle XIX.

Aquesta situació explicaria, com assenyala Josep Fontana,⁽⁹⁾ perquè en aquesta ocasió el conflicte tan sols arrelà a Catalunya. El suport de la població, junt a la profunditat de la crisi, expliquerien perquè durà tres anys (1846-1849) malgrat la important força de la qual disposava l'Exèrcit. El mateix general Manuel Pavia,⁽¹⁰⁾ capità general de Catalunya (març-setembre de 1847 i novembre del 47 a setembre del 1848)⁽¹¹⁾ i màxim dirigent de la repressió, deia que «con sólo las tropas no puede devolverse la tranquilidad interior» i afegia «el partido carlista ... utiliza y aprovecha las circunstancias que le son tan favorables, porque, prescindiendo de que en los pueblos pueda o no encontrar simpatías, la miseria de las clases obreras se presta a sus miras, en cuanto que todos los necesitados y disgustados se acogen a donde encuentran medios de subsistencia».

Un altre aspecte a considerar com a element de conflicte és la qüestió del catalanisme,⁽¹²⁾ entès aquí com a resposta a la temuda agressió des de Madrid en la seva política econòmica i social. En aquest context caldria considerar la figura del demòcrata catalanista, Tomàs Bertran i Soler (advocat i hisendat),⁽¹³⁾ que intentà conjugar ambdós

interessos i formar la Diputació General de Catalunya que avancés cap a la independència de la nostra nació. Vicens Vives⁽¹⁴⁾ ha fet especial incidència en aquest aspecte, en considerar la Guerra dels Matiners com: «una manifestació de la revolta catalana contra la tirania de la dictadura moderada i contra les mesures que altercaven els costums i les tradicions de la terra», o bé que els matiners fossin: «la plataforma sobre la qual es farà la gran transformació del provincialisme moderat, de cara a un decidit regionalisme», però ens sembla que els intents de Bertran quedaren en la pla teòric, sense massa incidència pràctica.

LA GUERRA

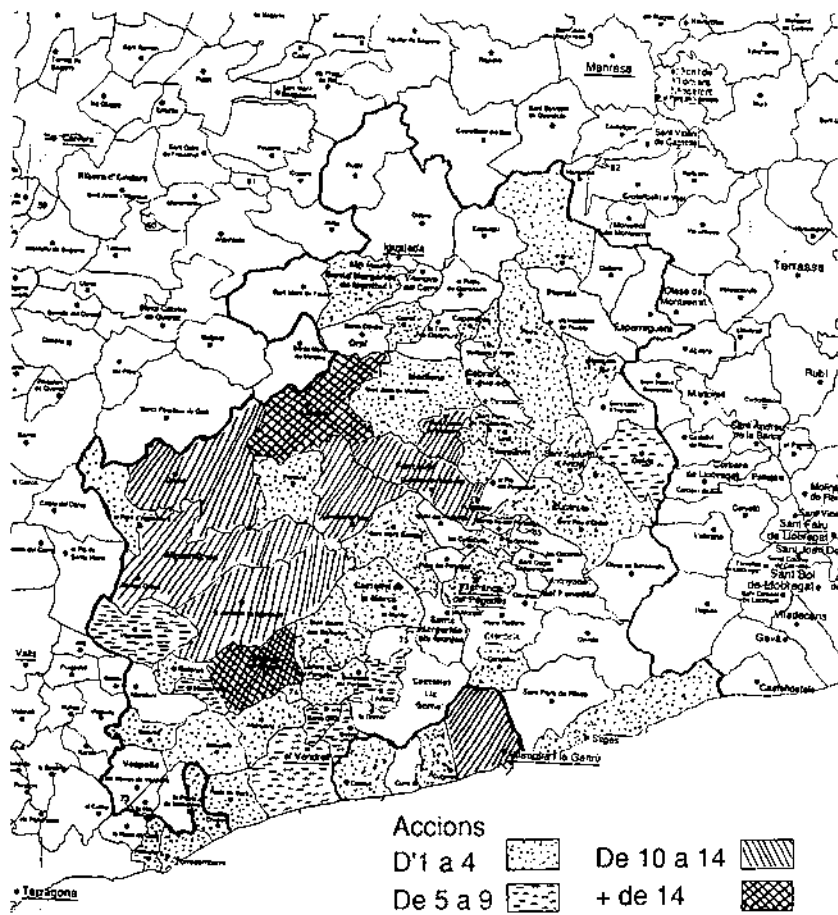
La Guerra dels Matiners⁽¹⁵⁾ s'inicià «extra-oficialment», l'estiu de 1846 amb l'acció de petites partides que actuaven pel seu compte i «oficialment» la tardor del mateix any amb l'actuació de les partides de mossèn Benet Tristany (uns 300 homes)⁽¹⁶⁾ que actuava per la Segarra i el Solsonès i de «Pitxot» (uns 140 homes) que actuava a Tarragona. Una de les primeres accions destacades dels matiners fou l'entrada a Cervera (vila per la qual tenien una especial predilecció els carlins com havien demostrat en guerres anteriors) el 16 de febrer de 1847. Aquesta vila fou ocupada per Tristany, el «Ros d'Eroles» (Bartomeu Porredon), «(Joan) Griseta de Cabra» i Ramon Vilella i es cridà la consigna de: «Visca la Constitució i Carles VI»,⁽¹⁷⁾ que exemplifica l'heterogeneïtat d'interessos que confluien en els matiners aixecats. Tots ells, però, eren denominats per les autoritats com a «facciosos», «letra-facciosos» o «trabucaires».⁽¹⁸⁾

Vicens Vives, fent-se ressò d'aquesta heterogeneïtat, diu: «Els homes que en 1846 prengueren llurs trabucs i es llençaren procedien de diverses branques de la política de l'època: els uns eren carlins, els altres progressistes, uns tercers demòcrates; uns darrers, potser la majoria, eren simplement uns inadaptats».⁽¹⁹⁾

La primavera de 1847 els matiners a tot Catalunya ben just si eren cinc-cents i eren capitanejats per Tristany, i els caps de partida: el «Ros d'Eroles», «Marçal», «Caletrus» (Miquel Vila), «Boquica» (Josep Puig), Vilella, Castells («El gravat d'Ager»), Masgoret, «Pitxot», «Griseta de Cabra», «Pep de l'Oli» (Josep Pons) i Borges, mentre, l'Exèrcit disposava de 22.000 homes.⁽²⁰⁾ Tot i així les tropes de Benet Tristany ocuparen les viles de Guissona, Calaf i Terrassa. El general Pavía, però, aconse-

ZONES D'ACTUACIÓ DELS MATINERS

CORREGIMENT DE VILAFRANCA



Font: Annex 2

guí derrotar els matiners en diferents batalles (el mes de febrer acabà amb el «Ros d'Eroles» i Benet Tristany), però això no restà suport a aquests, ans al contrari s'incrementà el nombre de matiners i dels qui els donaven suport, a mesura que la crisi econòmica i social s'eixamplava. Entre la mort de Tristany i la vinguda de Cabrera actuà com a cap visible dels matiners Josep Borges.⁽²¹⁾

A mitjan 1847 els matiners controlaven tres zones: l'Urgell («el gerxo de Ratera»), el Penedès i la Segarra (Vilella) i Osona, la Garrotxa i l'Empordà («L'Estudiant de Grau»). A finals de 1847 els matiners eren prop de quatre mil distribuïts en 33 partides, les més importants eren les de Vilella (amb 300 homes), «Boquica» (amb 260) i els germans Tristany i Marsal (amb 250 cadascú).⁽²²⁾

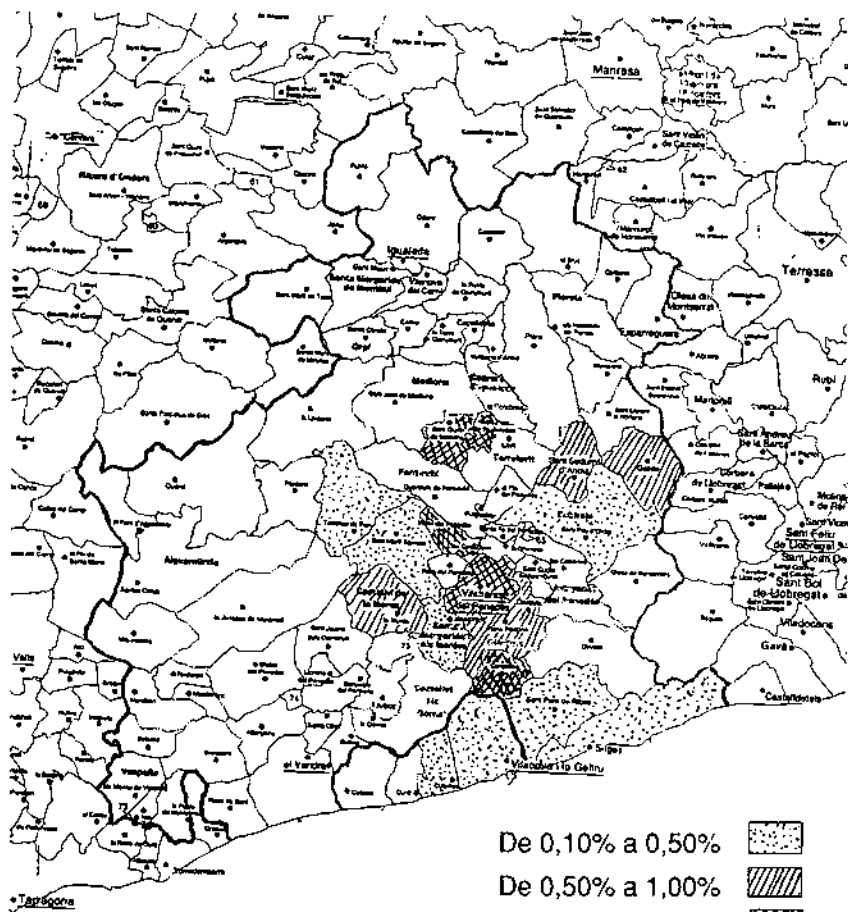
Quan, la tardor de 1847, la guerra semblava a punt d'acabar-se, per la superioritat militar governamental: 42.000 homes front a uns 4.000 matiners,⁽²³⁾ es reanimaren les partides. Els matiners, capitanejats per Castells («El gravat del Montseny») i Borges (amb 400 homes), entraren a Igualada el mes de febrer de 1848. També entraren a Capellades (19 de maig, per Antoni de Puda), Blanes i Canet (Vilella) i Vilanova i la Geltrú (Josep Forner «El Tintoret», 26 de maig). Rafael Tristany entrà a Berga, Sallent i Cardona.⁽²⁴⁾

Aquesta reactivació de l'activitat dels matiners es produí per la confluència de diferents factors: entrada de vells caps carlins a la lluita, ordre lliurecanvista de Salamanca (que perjudicava la indústria catalana, ja en crisi) i la revolució europea de 1848 que havia animat els sectors més esquerrans de la política catalana (demòcrates i republicans) a enfrontar-se amb els moderats amb les armes a la mà. A partir de la primavera de 1848 apareixeran les primeres partides republicanes (capitanejades per Victorià Ametller, Francesc Bellera⁽²⁵⁾ i Gabriel Baldrich⁽²⁶⁾) que actuaran junt a les carlines, ara comandades per Ramon Cabrera el «Tigre del Maestrat».⁽²⁷⁾

La crida a la insurrecció republicana vindria representada per la crida que realitzà Francesc Bellera (2-IV-1848) des de la província de Girona i la del dirigent Abdó Terrades, des de París, l'1 de juliol de 1848.⁽²⁸⁾ Fins i tot el *Diario de Barcelona*⁽²⁹⁾ es feia ressò d'aquesta aliança: «¿Quién había de sospechar que la causa de Montemolín estaba enlazada con la de los comunistas franceses?». Un exemple d'aquesta aliança la trobem en la presa d'Alcover, en la qual participen

PERCENTATGE DE MATINERS SOBRE LA POBLACIÓ

CORREGIMENT DE VILAFRANCA



Font: Quadre 3

el cap progressista Baldrich i el carlista Pau Mañé (de la Bisbal del Penedès). El mateix capità general, Fernández de Córdoba, deixà constància a les seves memòries d'aquesta col·laboració⁽³⁰⁾. Per últim, i sobre aquesta col·laboració entre carlins i republicans, Josep Llord escriu: «la muntanya i la costa, la tradició i la reforma, fan un front únic per defensar allò que, a judici d'uns i altres, està per sobre de tot».⁽³¹⁾

L'entrada dels republicans a la lluita va fer augmentar les possibilitats que altres indrets de la península s'aixequessin, seguint l'exemple dels matiners, però finalment aquest fet restà en accions aïllades i fàcilment reprimibles pel govern.⁽³²⁾

El resultat fou que, a l'estiu de 1848, el mateix Pavía comptava 57 partides carlo-republicanes (amb un nombre aproximat de 5.000 homes) a tot Catalunya.⁽³³⁾ Pavía, que havia combinat hàbilment el perdó (ban de 19 de desembre de 1847 a Manresa) i la repressió (ban de 15 de gener de 1848 a Olot),⁽³⁴⁾ no aconseguí aturar el moviment dels matiners i el rebrotament de les partides va fer decidir el govern de canviar de nou el capità general de Catalunya, i posà Fernando Fernández de Córdoba que dirigí la seva política repressiva, primer contra els republicans i després a la divisió dels carlins.

L'any 1849, el general De la Concha, de nou capità general de Catalunya, aconseguí amb èxits militars i la compra d'alguns caps carlins, com «Pep de l'Oli», «Caletus» i Bartolomé Posas, la fi de la guerra. Segons unes memòries anònimes sobre aquesta guerra,⁽³⁵⁾ entre el gener i l'abril de 1849, 1.400 matiners (40 d'ells caps i oficials) havien estat fets presoners i uns 3.500 (amb uns 200 caps i oficials) s'havien presentat a les autoritats i prop de 1.500 s'havien exiliat a França i la majoria tornaren a Catalunya amb la amnistia del 8 de juny.⁽³⁶⁾ Això ens donaria un nombre global de matiners a finals de 1848 d'uns 6.400, un 0,4% de la població catalana.

La primavera de 1949 abandonaven el país Cabrera i Tristany. La guerra s'havia acabat. Després de tres anys el país estava cansat de guerra i la crisi semblava haver tocat fons i començava la recuperació econòmica.⁽³⁷⁾ El famós manifest de la Garriga, exhumat per Camps i Giró, és un bon exemple de l'esgotament de la població provocat per la guerra i de la por de les classes acomodades del camp català davant la radicalització política i social dels matiners.⁽³⁸⁾ Com havia assenyalat Pavía,⁽³⁹⁾ la guerra es va acabar quan el país ho va voler, o com assenyala

Vicens Vives: «No fou amansit pel Govern; fou digerit per l'expansió econòmica de la terra».⁽⁴⁰⁾

LA GUERRA DELS MATINERS AL PENEDÈS

Farem una valoració general de la guerra de l'actuació dels matiners al Penedès,⁽⁴¹⁾ ja que una descripció més detallada sobre les accions ja la va fer Manuel Bofarull.⁽⁴²⁾ A l'Annex 1 oferim un resum de les partides, els caps, els homes, la cronologia i les zones on actuaren, i al quadre 2 el nombre de matiners de les partides estables al Penedès.

La tardor de 1846 la presència de matiners a la comarca fou quasi nul·la, com assenyalava el *Diario de Barcelona*,⁽⁴³⁾ comentant una carta que publicà *El Fomento*: «en que se pinta con vivos y verdaderos colores no solo la paz y tranquilidad de que está disfrutando aquel país, sino también la grandísima seguridad con que hasta los parajes más deshabitados y desiertos se observa, por manera de que no solo no hay ni se habla de esos bandidos que por parte del Pirineo han dado el grito de rebelión, sino que ni siquiera se tiene noticia de un solo ladrón...»

Els matiners a la nostra comarca (vegeu l'annex 2) comencen a actuar la primavera de 1847 amb les partides de Pau Mañé de la Bisbal, «Caletrus» d'Igualada, Joan Grisot de Cabra, Francesc Sallarès i Ramon Vilella (durant aquest temps realitzen vint-i-una accions). L'activitat dels matiners adquireix una gran importància durant l'estiu i la tardor del mateix any, tant pel nombre d'accions (més de cent trenta) com pel nombre de matiners (entre cinc-cents i mil, comptant fixos i esporàdics). És el moment de màxima activitat dels matiners que porten de bòlit les forces governamentals que, en nombre d'unes 2.000 (soldats, guàrdia civil i mossos d'esquadra), actuaven pel Penedès. A les partides esmentades abans, cal afegir-hi les de Campanera, Mirats i Torres que s'establiran a les muntanyes de la comarca, i altres que actuaran esporàdicament com les de Badia, Cendrós, «Esquilador de Castellseca», i «Tuerto de Ratera».

QUADRE 2

Forces de les partides que actuaren més sovint pel Penedès

Partida de	estiu 47	Pirala*	estiu 48	primavera 49
Baldrich			250	200
Caletrus	80	190	190	
Campanera	30	40	60	
Fra Salvador				50
Griset de Cabra	150	190		
Mañé, Pau	60	70	100	
Mirats	12			
Montserrat				20
Sallarès	18			
Sardà, Marià				150
«Sastre d'Igualada»				12
Torres	50	190		
Vilella	150	300	140	200
Total	550	980	640	632

* PIRALA: *Historia...*, vol. I, p. 682 (dades d'octubre del 47).

Altres dades extretes del *Diario de Barcelona*.

L'activitat matinera davallarà la primera meitat del 1848 (onze accions) i es reactivarà amb l'entrada en acció de les partides republicans de Gabriel Baldrich, Baliarda i Escoda, l'aparició de petites partides més properes al bandolerisme que a la lluita política (partides d'entre 10 i 20 homes com la de Montserrat i la dels «Andreuets») i la reactivació de les partides de caire carlí com les de Ramon Vilella i Antoni Borges. Durant l'estiu i la tardor de 1848, entre republicans i carlins, comptarien amb uns 640 matiners que realitzaren un total de cinquanta-sis accions (vegeu el quadre 2 i l'Annex 2).

L'hivern i la primavera de 1849 marquen l'inici del declivi dels matiners (vint-i-sis accions) malgrat que continuïn comptant amb un nombre important d'homes (uns sis-cents cinquanta) a la comarca



DIÀLOGO

ENTRE

XACÓ, ISABEL Y MOSSEN CLARINET.

La lluita contra els moderats uní carlins i republicans.



A LA MILICIA NACIONAL.

La Milícia Nacional lluità contra els carlins.

enrolats a les partides de Vilella, Baldrich, Escoda, Fra Salvador de Santes Creus, Pere de la Quadra i Borges. A partir d'aquest moment el degoteig de matiners seria continu, uns tornaven a casa seva, cansats de la guerra o davant els indicis de millora de la situació econòmica, altres havien estat fets presoners o morts per l'ofensiva governamental que es va produir durant aquests mesos i l'aixecament d'un sometent generalitzat a la comarca que mobilitzà prop de 3.000 persones a més de les forces de l'Exèrcit. Caldria afegir el canvi de bàndol d'alguns caps, com «Caletrus», que es passà al setembre de 1848 i es convertí en un impecable perseguidor dels seus antics companys matiners, fins al punt de ser l'autor de l'assassinat del dirigent matiner Ramon Vilella, al setembre de 1849.

Els matiners actuaren sobretot per la zona muntanyosa de la comarca (vegeu el mapa 1), que aniria des del Montmell fins a Gelida, passant per Pontons, la Llacuna, Torrelles de Foix, Font-rubí i Sant Quintí de Mediona. Aquí tenien les seves bases i es pot dir que era terra pròpia, on difícilment la tropa s'acostava. Des d'aquesta base llençaven els seus atacs a les viles més riques de la comarca (el Vendrell, l'Arboç, Vilafranca, Vilanova i Sitges) i d'altres pobles de la comarca, per treure recursos econòmics, mitjançant impostos i segrestaments. Els enfrontaments amb la tropa eren esporàdics i pocs cops buscats pels matiners, exceptuant la batalla de Montagut (l'agost de 1847), que es limitaven a emboscar-se davant la presència de l'Exèrcit o a atacar els petits destacaments d'aquests (la Bisbal, la Llacuna i Sant Quintí, per exemple).

Els governamentals, per la seva part, tenien la tropa concentrada a Vilafranca i el Vendrell, i hi havia petits destacaments a la Bisbal, Vilanova, Sitges, l'Arboç, Sant Quintí, la Llacuna i Pont d'Armentera. A més, comptaven amb el suport de la tropa estacionada a Valls, Igualada i Martorell per a accions concretes al Penedès.

L'any 1848, amb l'entrada dels republicans, canvià una mica la zona d'actuació de les partides, ja que, tot i que continuaren tenint les seves bases a la zona muntanyosa assenyalada més amunt, concentren la seva actuació a la zona litoral i pre-litoral i sobre les comarques del Baix Penedès i del Garraf (vegeu l'Annex 2). Les partides deixen d'actuar a la zona més septentrional de l'Alt Penedès, on floriran una munió de petites partides, difícils de distingir dels simple bandolerisme.

Durant l'estiu i la tardor de 1848 serà normal l'actuació conjunta de les partides republicanes i carlines en multitud d'accions com l'entrada a



D. Bartolomé Porredon (a) Ros de Eroles,

Brigadier carlista assassinado en Catalunya (1847).

Dirigent carlista mort pels liberals (1847).



D. Marcelino Gontaus (a) Marsal

Brigadier de Caballeria carlista
fusllado en Gerona (1855).

Dirigent carlista a la Guerra dels Matiners.

la Bisbal de les partides de Baldrich i Masgoret, l'octubre de 1848, o els diferents atacs a Vilanova per Baldrich i Vilella. Aquesta actuació conjunta s'accentuarà més el primer terç del 1849 amb les entrades a Vila-rodona de les partides de Baldrich, Escoda, Vilella i Borges (febrer de 1849) o a Rodonyà partides de Baldrich i Vilella (abril de 1849).

LA DINÀMICA DE LA GUERRA

Matiners i governamentals seguiran unes determinades pautes en el seu comportament estratègic-militar, les quals passem a sintetitzar tot seguit.

Els matiners

Els matiners intentaran, sobretot en un primer moment (primavera-estiu del 47), fer pregons pels pobles per aconseguir que els joves s'enrolin a les seves partides, com el que feren a la Bisbal el mes de març de 1847.⁽⁴⁴⁾ Aquestes accions adquirien gran importància quan es preparava una quinta, ja que els matiners procuraven presentar-se al màxim de pobles possibles per impedir la quinta per tal de detreure possibles enemics militars i aconseguir l'enrolament a les seves files dels joves quintats, com la campanya que fan pel Penedès el mes de juny de 1847.⁽⁴⁵⁾

Pel que fa a l'acció militar s'utilitzarà el sistema de guerrilles, més proper a la Guerra del Francès i a la Guerra Reialista del trienni liberal que als exèrcits de la primera i tercera Guerra Carlina. La guerra de guerrilles, com assenyala Camps i Giró:⁽⁴⁶⁾ «És una forma especial de tàctica que comporta unes especials condicions ... un caràcter de guerra nacional, una mobilització dels recursos humans i materials, que li faciliten el suport popular o dels habitants de les zones en què es mouen els guerrillers».

Pel que fa a l'adquisició de recursos econòmics, la tàctica més utilitzada era la d'entrar als pobles i viles i exigir una contribució (una quantitat en metàl·lic o una part de la contribució estatal). El Vendrell, Vilanova i Sitges reberen freqüents visites dels matiners, sobretot l'any

1848.⁽⁴⁷⁾ En la seva entrada a viles i pobles intentaven, a més, destruir els arxius notariais i municipals i fer-se amb armes i aliments.

Una altra forma d'adquirir recursos econòmics era el segrestament de propietaris de la comarca i exigir un rescat a canvi de la seva llibertat, un exemple en seria el segrestament de tres germans de Vilafranca al novembre de 1847.⁽⁴⁸⁾ Aquesta activitat adquirí importància l'any 1848 (hem comptabilitzat fins a onze casos a la nostra comarca durant aquests anys).

Un altre sistema era el de robar masies riques de les zones muntanyoses de la comarca (una quinzena de casos registrats) o fins i tot esglésies i rectories, com la de Lavern al març de 1848 o la de Tamarit a l'agost del mateix any.⁽⁴⁹⁾ Quan s'entrava a una masia, a més de diners i joies, s'emportaven roba. Les masies, a més del robatori directe, podien rebre amenaces, mitjançant anònims, perquè paguessin una mena d'impost revolucionari, com el cas de la masia Sadurní de Sant Pere Molanta els anys 1847 i 1848:⁽⁵⁰⁾ «bajo pena de muerte si a las 24 horas del recibo de este no ha llevado 3 onzas de oro a la viña ... y en caso de que no cumplas pena de muerte y cuando menos pensaras: te verás la paja incendiada...»

Una altra de les accions que sovintejaven els matiners era l'assalt al correu i la diligència que aportava algun recurs econòmic, feia anar malament a les autoritats governamentals i proporcionava algun cavall dels que estaven força mancats (fins a dotze ocasions hem comptabilitzat aquesta acció).⁽⁵¹⁾ En moltes d'aquestes accions es difícil destriar l'acció dels bandolers de la dels matiners organitzats, ja que les autoritats en els seus informes es refereixen quasi sempre als «trabucaires». Per evitar aquesta confusió els matiners organitzats intentaren netejar les seves files de «bandolers» que es passaven, afusellant-los, com en el cas de Pau Tous, afusellat a Torregasa pels mateixos matiners per lladre i traïdor.⁽⁵²⁾

Malgrat totes aquestes accions i l'ajuda que rebien del govern anglès que els proporcionava algun armament, no tots disposaven d'armes, per exemple de 150 homes de la partida de Vilella, n'hi havia 30 (un 20%) que anaven desarmats.⁽⁵³⁾ De cavalls, només en portaven els caps i la proporció de cavalleria respecte a la infanteria en els matiners difícilment superava el 10%. A més, no sembla que aconseguissin de vestir-se gaire bé ja que més d'un cop trobem l'expressió, referint-se a la tropa dels matiners, «va muy sucia y andrajosa».

Pel que fa a les tropes pro-governamentals i col·laboradors, els matiners acostumaven a actuar amb força mà dura afusellant als col·laboracionistes o cremant les seves cases. Potser el cas més sagnant al Penedès sigui l'afusellament de 15 soldats fets presoners a la Llacuna per «Caletrus» el 25 de juliol de 1847, i respost pels governamentals amb l'afusellament de 17 presoners matiners.⁽⁵⁴⁾

Els governamentals

Les forces governamentals per la seva banda orientaven la seva acció bàsicament a la repressió, tant directe, sobre els matiners, com indirecta, sobre els col·laboradors, neutrals i familiars, malgrat les insistents propostes de general Pavía de no limitar-se a la repressió pura i dura.⁽⁵⁵⁾

La repressió directa es concentrava en la pena de mort per a alguns dels matiners fets presoners. L'afusellament de matiners es donarà, sobretot, la tardor de 1847, l'hivern del 1847-48 i l'hivern del 49. Per exemple, l'afusellament a Vilafranca del matiner Pau Musons el 14 de juliol de 1847.⁽⁵⁶⁾ A això, s'hi afegia l'exili cap a altres indrets d'Espanya o a Ultramar (unes quinze persones del Penedès foren estranyades). Potser el cas més significatiu sigui el de l'expulsió a l'illa de Cabrera de tot l'ajuntament de Sant Pere de Riudebitlles per inhibició davant la creixent marxa de joves a les files dels matiners, el mes d'agost de 1847.⁽⁵⁷⁾

Pel que fa a la repressió indirecta hem comptabilitzat fins a onze grups de detencions a diferents pobles de familiars de matiners per empresonar-los els pares i els fills. Aquest tipus d'actuació és característica de l'estiu i la tardor de 1847 i el cas més massiu seria el que es donaria a Sant Pere de Riudebitlles al juliol de 1847, quan s'empresonà totes les dones dels que havien marxat a la facció.⁽⁵⁸⁾ També tots aquells que se sospitava que havien ajudat o no havien denunciat als matiners eren fets presoners (càstig que requeia sobretot, en els habitants de les muntanyes) i les seves cases tapiades (hem comptat fins a dotze casos, la majoria a la primavera i l'estiu de 1847). Per exemple, a Calafell, l'abril de 1847, s'emportaren presoner el taverner que dona de veure els matiners quan entraren al poble.⁽⁵⁹⁾ El *Diario de Barcelona* del 26 de març de 1849 deia, referint-se a la indiferència o simpatia de la població amb

els matiners que: «el país va sacudiendo la apatía criminal que ha tenido hasta ahora».

Per aturar l'empenta que els matiners prengueren l'estiu i la tardor del 47 es crearen columnes mòbils de l'Exèrcit que perseguiren els matiners fins als seus amagatalls a les muntanyes pre-litorals. Els comandants generals del Penedès durant aquests anys foren el coronel Quesada (1846-setembre del 48) i el coronel Manuel de Figuera (del setembre del 48 fins a la fi de la guerra). Aquests dos caps dirigiren les seves operacions des de Vilafranca, però voltaren pràcticament tot el Penedès amb les seves tropes seguint els matiners. Altres militars que participaren en la repressió dels matiners al Penedès foren el comandant José Herras, el comandant Narciso Álvarez que, al capdavant de quatre companyies d'infanteria i 25 cavalls, perseguí els matiners fins als seus quarters a la serralada del Montmell, el comandant Smith i el general Aynat (comandant general de la província de Tarragona).



CAPTURA Y MUERTE

DEL CABECILLA

TOFUL DE VALLIRANA,

y fusilamiento de toda su partida

La Guerra dels Matiners fou molt sagnant.

Els capitans generals també es deixaren veure pel Penedès en alguna de les seves expedicions pacificadores. Així l'estiu de 1847 el general Pavía tombà per Pont d'Armentera, Sant Quintí, Sant Pere de Riudebitlles i la Llacuna.⁽⁶⁰⁾ Per la seva banda, Fernández de Córdoba voltà pel Penedès al novembre de 1848 i visità Vilafranca, la Bisbal i Igualada.⁽⁶¹⁾

L'acció de l'Exèrcit fou complementada, com hem dit, amb la dels mossos d'esquadra i la guàrdia civil. Però tant o més important fou l'aixecament de sometents en moments puntuals que, pel seu coneixement del terreny, batiren amb certa facilitat els matiners. Els sometents més importants s'aixecaren la tardor del 47, l'estiu del 48, i el més important de tots al maig del 49, aquest darrer tingué especial incidència a la zona litoral, on les classes dirigents locals estaven fartes de les continuades exaccions dels matiners.⁽⁶²⁾

Per últim, l'acció del governamentals, que controlaven tots els mitjans de comunicació de l'època, també anà dirigida a desprestigiar els matiners, acusant-los de presidiaris, estrangers, trabucaires, ex-carlins, lladres, ...⁽⁶³⁾ Aquesta acció anava acompanyada de la successiva promulgació d'indults, a la qual s'anaren acollint molts matiners tot i que sovint, després, tornaven a agafar el camí de la muntanya.⁽⁶⁴⁾

UNA INTERPRETACIÓ DELS MATINERS

a) Quants eren?

El recompte de matiners del Partit Judicial de Vilafranca (Alt Penedès i Garraf) que hem localitzat i que correspon a la primavera de 1849⁽⁶⁵⁾ ens dóna un total de 127 homes, la meitat dels quals estaven a casa seva acollits als diversos indults i l'altra meitat estaven encara en acció (vegeu el quadre 3). Si a aquestes dades afegim les que hem aconseguit per als pobles de Sant Quintí, Gelida i Sant Pere de Riudebitlles⁽⁶⁶⁾ (vegeu Annex 3), ens dóna un total de 179 matiners que s'acolliren als indults al final de la guerra, la primavera del 49. A aquests, caldria afegir-hi els del Baix Penedès (comarca que tradicionalment aportava força efectius a aquestes guerres), els empresonats, els morts i els que s'havien acollit a anteriors indults, cosa que ens apropiaria a un total d'uns 350-400 matiners del Penedès.

QUADRE 3

ELS MATINERS AL PENEDÈS. ANY 1849

Municipi	indul.	presos	actius	total	població*	%
ALT PENEDÈS**	39	4	45	88	16.350	0,54
***				143	20.064	0,71
Avinyonet	—	—	—	—	804	0
Cabanyes, Les	—	—	—	—	168	0
Castellví	1	—	3	4	421	0,95
Font-rubí	—	—	—	—	455	0
Gelida	—	—	—	(4)	590	(0,67)
Granada, La	—	—	—	—	614	0
Mediona	—	—	—	?	454	—
Olèrdola	—	—	2	2	363	0,56
Pacs	—	—	—	—	245	0
Pla, El	—	—	—	—	743	0
Pontons	—	—	—	—	428	0
Puigdàlber	—	—	—	—	127	0
Sta. Margarida	—	—	1	1	655	0,15
Santa Fe	—	—	—	—	99	0
St. Cugat Sesg.	—	—	—	—	536	0
St. Llorenç Hort.	—	—	—	?	476	—
St. Martí Sarroca	2	—	3	5	1.299	0,38
St. Pere Riudebitlles	—	—	—	(18)	1.311	(1,37)
St. Quintí	—	—	—	(23)	1.813	(1,27)
St. Sadurní	4	—	3	7	1.209	0,55
Subirats	—	—	1	1	970	0,10
Terrassola i Lavit	—	—	—	—	591	0
Torrelles de Foix	1	—	1	2	1.071	0,19
Vilafranca	30	4	28	62	5.516	1,24
Vilobí	1	—	3	4	236	1,69
GARRAF	19	—	17	36	18.577	0,19
Canyelles	—	—	6	6	418	1,43
Castellet i Gornal	—	—	—	—	861	0
Cubelles	—	—	3	3	733	0,41
Olesa Bonesvalls	—	—	—	—	344	0
Olivella	—	—	—	—	295	0
St. Pere de Ribes	1	—	3	4	2.114	0,19
Sitges	4	—	—	4	3.503	0,11
Vilanova i Geltrú	14	—	5	19	10.309	0,18
PARTIT VILAFRANCA*	58	4	62	124	34.923	0,35
***				179	38.641	0,46

* Les dades de població les hem agafat de *Catalunya al Diccionario geográfico de Pascual Madoz*, 2 vols. (1845), Curial, Barcelona, 1985.

** Alt Penedès, menys municipis que pertanyien a un altre jutjat de primera instància i no en tenim dades: Sant Quintí, Mediona i Sant Pere de Riudebitlles al d'Igualada i Gelida i Sant Llorenç d'Hortons al de Sant Feliu de Llobregat. Partit de Vilafranca, ibidem.

*** Inclosos els municipis de Sant Quintí, Gelida i Sant Pere de Riudebitlles, segons dades d'indultats aparescudes al *Diario de Barcelona* (1849).

Aquesta dada pot ser bastant real si ens fixem (vegeu quadre 2) que el nombre de matiners que actuaren regularment a la comarca se situà entre els 500 (estiu del 47 i primavera del 49) i els 1.000 (tardor del 47). És cert que, una part d'ells, procedien de les comarques veïnes de l'Alt Camp, la Conca de Barberà i l'Anoia, però no ens semblaria gaire erroni de considerar que la meitat podien procedir del Penedès, cosa que ens donaria uns 375. Aquesta dada coincidiria força amb el nombre de persones del Penedès que s'acolliren a l'indult segons les informacions que anà publicant el *Diario de Barcelona* de març a juny de 1849, i que dona un total de 297 (vegeu l'Annex 3).

Aquests 375 matiners penedesencs representarien un 4,75% del total que hi havia a Catalunya i un 0,7% de la població (50.206 habitants) del Penedès.⁽⁶⁷⁾ Aquest percentatge es superior al del conjunt de Catalunya (0,4% de la població), però és lluny de ser dels més alts que trobaríem a les comarques gironines.⁽⁶⁸⁾ Si calculem els matiners per veïns o per cases, al Penedès, tindriem una mitjana de tres matiners per cada cent cases.

b) D'on eren?

La geografia dels matiners a Catalunya la podem seguir a partir de les dades que ens ofereix l'interessant estudi de Joan Camps i Giró.⁽⁶⁹⁾ Tant per les multes que imposà Pavia l'hivern i la primavera de 1848 com pels matiners que s'acolliren a l'amnistia de 1849, les comarques amb una important presència de matiners serien les del Baix Penedès, el Priorat, l'Anoia, la Segarra, el Berguedà, el Vallès Occidental i l'Oriental,

el Maresme, el Berguedà i la Selva. Podríem dir que la muntanya prelitoral de la Ribera d'Ebre fins a l'Alt Empordà i la zona interior al voltant del pla del Bages són les zones de màxima activitat dels matiners.

La presència republicana a les files dels matiners seria important entre els exiliats del Baix Ebre, Baix Camp, Alt Camp, Baix Llobregat, Vallès Occidental i Maresme (és a dir, la Catalunya litoral, sobretot). Mentre que allà on eren majoria els carlins era la resta de comarques catalanes però, sobretot, a la zona prelitoral i central de Catalunya. Aquelles comarques que presenten més exiliats matiners (més de 56 per comarca) són: Barcelonès, Osona, Garrotxa, Gironès i Alt Empordà. A excepció de Barcelona, la més propera a la frontera francesa en la seva part oriental i la depressió central (cosa lògica per la seva proximitat geogràfica). La serralada pre-litoral i la depressió central són les que més homes aporten a l'exili francès.

Pel que fa a Girona, Josep Clara ofereix dades que s'assemblen força a aquesta distribució geogràfica dels matiners, comparant el nombre de matiners i de la població de cada comarca: les més altes serien, la Garrotxa, la Selva i el Gironès. Les zones de l'interior, entre el litoral i la muntanya pirenaica.⁽⁷⁰⁾

Al Penedès, i malgrat que no disposem de les dades del Baix Penedès, també podem realitzar una aproximació a la geografia dels matiners (vegeu el mapa 2). Pel que fa al Baix Penedès, sembla que els municipis pre-litorals que ja donaren força homes a la primera carlinada tornaren a furnir les files dels matiners, com exemple, potser extrem, tenim les dades de la Bisbal del Penedès que amb una població de 938 habitants aportà un mínim de 39 matiners (vegeu l'annex 4), un 4,15% dels habitants, sens dubte el percentatge més alt del Penedès.⁽⁷¹⁾ Un altre indicador de la importància dels matiners al Baix Penedès són les multes que imposà el general Pavia per no donar avís de la presència de partides de matiners,⁽⁷²⁾ ja que foren multats els municipis de Masllorenç en dues ocasions (1.540 rals), el del Vendrell en dues ocasions (12.000 rals), el de la Bisbal en dues ocasions (1.500 rals) i el d'Albinyana (120 rals). Excepte el Vendrell, centre comercial, les altres poblacions tenien una agricultura comercialitzada en la producció vitivinícola.

Pel que fa a l'Alt Penedès (vegeu el mapa 2, el quadre 3 i l'Annex 3) podem observar com els municipis que aporten més matiners (per sobre de la mitjana que és del 0,8% de la població) són Castellví (0.95%)

i Vilobí (1,29), municipis bàsicament vitivinícoles, i Vilafranca del Penedès (1,24%), que era el centre comercial i menestral de la comarca, i Sant Pere de Riudebitlles (1,37%) i Sant Quintí de Mediona (1,27%), que eren uns centres manufacturadors del paper i el tèxtil.⁽⁷³⁾

Però, a més dels pobles que poden aportar homes, el que trobem tant a les notícies del *Diario de Barcelona* com a les memòries del general Pavia és que aquests trobaven el suport o quan menys la indiferència de la població, sobretot de la zones de la muntanya.⁽⁷⁴⁾ A l'Alt Penedès, per exemple, s'imposaren multes per no delatar els matiners als municipis de Gelida en dues ocasions (2.100 rals), Sant Quintí (1.000 rals) i Pontons (1.600 rals).

Al Garraf el percentatge de matiners fou més petit (0,2%), i els dos únics municipis a destacar són Canyelles (1,43) i Cubelles (0,41%) dedicats a la producció vitivinícola. Sorpren aquí la poca aportació de Vilanova (0,18%), centre comercial i manufacturador de primer ordre i, per tant, amb una important població assalariada que devia patir els efectes de la crisi, malgrat això, tant aquesta vila com la de Sant Pere de Ribes hagueren de pagar una multa d'11.000 rals cadascuna.

Pel que fa a la geografia, doncs, i a excepció del nucli de Vilanova com dèiem, sembla coincidir amb els municipis amb una activitat manufacturadora i menestral més important de la comarca. Aquest comportament diferencial podria tenir relació amb què els municipis manufacturadors de l'Alt Penedès patiren directament la crisi del sector tèxtil d'aquests anys així com la seva reestructuració, ja que l'Alt Penedès va perdre pes específic dins la indústria tèxtil catalana, en benefici de la comarca del Garraf, que experimentà un creixement important amb la maquinització.⁽⁷⁵⁾ Aquest aspecte és destacat per Pascual Madoz en la seva ressenya de Vilafranca: «en el próximo pasado había bastantes hiladoras de algodón, en el día solo existe una pequeña fábrica de hilados, y otra de hilados y tejidos; antiguamente contaba muchas fábricas de paños y curtidos, de los cuales ha quedado alguno que otro fabricante».⁽⁷⁶⁾ O quan parla de la zona de Sant Quintí i Sant Pere de Riudebitlles referint-se a la paralització de la indústria tèxtil per no poder fer front a les noves inversions de capital per introduir nova maquinària: «ya desde 1834 comenzaron a decaer las fábricas de hilados, y en los años sucesivos fueron decayendo con tanta rapidez que en el día yacen para siempre paralizadas».⁽⁷⁷⁾



SERMON FURIOSO

El paper del clergat era molt important.

Caldria afegir que el comportament diferencial també en produeix en l'extensa zona vitivinícola de la comarca. Així, mentre alguns municipis dedicats a la producció vitivinícola tenen un percentatge alt de matiners, com la Bisbal del Penedès o Vilobí, d'altres aporten pocs homes a les files del matiners (per exemple, la plana pre-litoral dels voltants de Vilafranca del Penedès). Aquí potser caldria considerar que la tradició de cada municipi d'anar-se'n a la muntanya quan es produïren enfrontaments civils anteriors (Guerra del Francès, Guerra Reialista, Maicontents i Primera Guerra Carlina) ha estat un fet clau. L'exemple de la Bisbal (vegeu l'Annex 4) és prou significatiu, un 20% dels carlins de la primera guerra repeteixen amb els matiners, i prop d'un 60% tenen els mateixos cognoms, cosa que ens indica que podrien ser fills dels que participaren a la Primera Guerra Carlina. Alguns, com Jaurne Junqué, fins i tot, ja havien participat a la Guerra Reialista de 1822.⁽⁷⁸⁾

c) Qui eren?

La seva base social, segons Camps i Arboix,⁽⁷⁹⁾ estaria formada per pagesos arruïnats, obrers en atur, joves quintats i algun veterà de la Primera Guerra Carfina, a més d'algun bandoler o trabucaire. Una base, doncs, molt heterogènia i que l'únic que semblava unificar-la era la recerca de la supervivència i l'oposició al règim moderat d'Isabel II. Sobre aquesta base de descontentament social, carlins, catalanistes, progressistes i republicans intentaràn capitalitzar el moviment.

A Olot, per exemple,⁽⁸⁰⁾ la majoria dels matiners eren artesans i obrers de la indústria (sobretot de la relacionada amb el tèxtil). L'estudi de Josep Clara sobre les comarques gironines,⁽⁸¹⁾ amb un bon nombre de dades (885 matiners) ens dona un perfil social dels matiners que creiem extensiu a bona part de Catalunya: «petits artesans, assalariats i operaris de la indústria»: un 30% són jornalers i bracers, un 17% treballadors de la indústria, un 8% pagesos, un 6,5% tapers i un 20% artesans de diferents activitats. Al Baix Llobregat⁽⁸²⁾ aquesta caracterització sembla anar força bé també.

Al Penedès, malgrat que desconeixem la composició social de la majoria dels matiners, les dades fragmentàries que tenim també ens mostren una important participació de treballadors dels sectors del paper i del tèxtil a la part més septentrional de l'Alt Penedès i a Vilafranca, i de jornalers agrícoles i pagesos pobres al Baix Penedès. A més d'alguns que podríem qualificar, sense por, de trabucaires, és a dir, de gent que normalment vivia del trabuc per les muntanyes pre-litorals de la nostra comarca i que durant un temps fa un front comú amb els matiners com els «Andreuets».

Pel que fa a l'edat dels matiners, les dades que ofereix Josep Clara per a Girona⁽⁸³⁾ o Maria Luz Retuerta per a Sant Feliu de Llobregat: «la majoria són joves i fills de famílies que no tenen cap propietat, ni rústica ni urbana»⁽⁸⁴⁾ confirmen les poques mostres (un 10% del total) de les quals disposem per al Penedès (vegeu el quadre 4):⁽⁸⁵⁾ les dues terceres parts dels matiners tenien menys de 25 anys i, per tant, són grups d'edat especialment sensibles a la qüestió de les lloves. També sembla que era força corrent que els fills de les vídues pobres s'enrolessin a les files dels matiners, com o mostren moltes de les respostes dels batlles al jutge de Primera Instància de Vilafranca.⁽⁸⁶⁾

QUADRE 4**Edat dels matiners al Penedès**

Edat	nombre	%
- 20 anys	14	41
21-25 «	8	23,5
26-30 «	9	26,5
+ 30 «	3	9

Font: *Diario de Barcelona* i SOLÉ CARALT: *La Bisbal...*, p. 382.

UNA HIPÒTESI DE TREBALL

El doble caire de conflicte social (crisi econòmica) i polític (contra el centralisme i el moderantisme), ha estat assenyalat per diferents historiadors.⁽⁸⁷⁾ El que ja no està tan clar és parlar d'una reconversió del



MUY BIEN Y MUY MAL

LA ESPAÑA LIBERAL.

Els liberals oferien una imatge de la societat que no s'assemblava a la realitat.

carlisme⁽⁸⁸⁾ cap al sistema liberal i posicions socialitzants, en tot cas, al nostre parer, és que aquesta aproximació fou tan sols tàctica per intentar aglutinar el conjunt de descontents del sistema moderat i engruixir les seves files. És a dir, el carlisme (i més tard els republicans) no foren els impulsors de la guerra, sinó que aquesta tenia unes arrels més profundes i fou aprofitada pels primers.⁽⁸⁹⁾

Al Penedès la crisi es deixà sentir tant a la vitivinicultura, que patí una petita davallada dels preus, després d'una lleugera recuperació de finals dels anys trenta, com en el sector tèxtil. A Vilafranca, la situació devia ser força greu, segons ens mostra el *Diario de Barcelona*⁽⁹⁰⁾ en comentar la festa de l'Ascensió de l'any 47: «(a) los que faltos de trabajo se ven acosados por la miseria que se hace sentir en todas partes (les) dieron, como uno de los obsequios más gratos a la Divina Misericordia y a la humanidad, una abundante y sabrosa sopa, además de una libra de pan que repartió a cada uno el M.I. Ayuntamiento a cuantos manifestaron su aflictiva situación, ascendiendo a más de 800, cuyos rostros expresaban el agradecimiento de un acto que patentiza los benéficos sentimientos que abraza el corazón de aquellos fieles, y que tanto honra a los villafranqueses».

Aquesta relació entre la crisi i els matiners la deixava clara en aquestes afirmacions de l'estiu del 48 el *Diario de Barcelona*⁽⁹¹⁾ en referir-se a l'Alt Camp i el Baix Penedès: «los trabajadores vuelven a trabajar un poco, y en la carretera también se trabaja con actividad, que el pan se ha puesto muy barato, y con la buena cosecha la gente tiene que comer; por lo cual los matines no tendrán prosélitos en aquella provincia».

Pel que fa al catalanisme del moviment ens sembla que és més un catalanisme implícit que explícit, i que està més en les proclames d'alguns dels seus dirigents, com Tomàs Bertran que en la base del moviment, que es mou molt més arran de terra, com ho prova el fet que, un cop la situació econòmica comença a millorar, malgrat que persisteix el problema del centralisme, la gent va abandonant les files dels matiners i va acollint-se als successius indults del govern.

Joan Camp i Arboix resumeix el conflicte dels matiners com: «un moviment popular, la protesta del qual fou canalitzada pel carlisme, i que, possiblement, desembocà en un corrent migratori del camp a la ciutat».⁽⁹²⁾ Nosaltres podem afegir que, en el cas del Penedès, els matiners foren

bàsicament treballadors afectats per la crisi tèxtil (sobretot de la zona de l'Alt Penedès), pagesos pobres vitivinícoles (sobretot del Baix Penedès), joves que fugen de les lleves i fills de famílies pobres, junt a algun trabucaire. A aquests, s'hi incorporaran, primer, alguns carlins de la primera guerra i, després, els republicans.

NOTES

- (1) Vegeu, per exemple, Vicente GARMENDIA: *La Segunda Guerra Carlista (1872-1876)*, Siglo XXI, Madrid, 1976.
- (2) Vegeu Jaume BALMES: *Obras completas. VI Escritos políticos*, Madrid, BAC, 1950. Per a un estudi de les posicions de Balmes vegeu Josep M. FRADERA: «Jaume Balmes i el carlisme: l'experiència de la desfeta» dins DDAA: *El Carlisme i la seva base social*, Índex, Barcelona, 1992, pp.145-163. Per a la política matrimonial d'Isabel II, Maria Teresa PUGA: *El matrimonio de Isabel II en la política de su tiempo*, Universitat de Navarra, Pamplona, 1964.
- (3) Seguim en aquesta exposició del context Josep FONTANA: «Crisi social i revolta: la Guerra dels Matiners» dins *La fi de l'Antic Règim i la industrialització, 1787-1868*. Edicions 62, Barcelona 1988, pp. 307-314. Vegeu també Jaume VICENS VIVES: *Industrials i polítics*, Vicens Vives, Barcelona, 1983, pp. 266-268. Per a una visió del conjunt de l'estat durant la dècada moderada. G.TORTELLA i altres: *Revolución burguesa, oligarquía y constitucionalismo (1834-1923)*, Madrid, Labor, 1985. Per a Catalunya, aquests anys, vegeu Joan CAMPS i GIRÓ: *La Guerra dels Matiners i el catalanisme polític, 1846-1849*, Barcelona, Curial, 1978, pp. 33-41. El cas de Girona a Josep CLARA: «Sobre la identitat dels matiners de les comarques del N.E. de Catalunya», dins *Estudi General*, núm. 1 (1981), pp. 179-185.
- (4) Per al sector tèxtil català aquests anys vegeu Jordi NADAL: «La consolidación de la industria algodonera», dins *El Banco de España. Una historia económica*, Madrid, 1970, pp. 337-359 i Miquel IZARD: *La Revolución industrial en España: Expansión de la industria algodonera catalana (1832-1861)*, Universidad de Mérida, 1969.
- (5) Vegeu Josep FONTANA: *L'època de les revolucions*, Planeta, Barcelona, 1991, pp. 427-429, i Jacques DROZ: *Europa: Restauración y revolución, 1815-1848*, Siglo XXI, Madrid, 1974, pp. 269-281.
- (6) Els preus a Joan SARDÀ: *La política monetaria y las fluctuaciones de la Economía española en el siglo XIX*, CSIC, Madrid, 1948, pp. 302-304. Els del vi a Albert BALCELLS: *El problema agrari a Catalunya*, La Llar del Llibre, 1983, pp. 416-417. Una visió del món agrari català d'aquests anys a Pere PASCUAL: *Agricultura i industrialització a la Catalunya del segle XIX*, Crítica, Barcelona, 1990. Per als preus al conjunt de l'estat, Agustín Y. KONDO: *La agricultura española en el siglo XIX*, Nerea, Madrid, 1990, pp. 170-204.
- (7) Sobre el carlisme les obres col·lectives: *Carlisme i moviments absolutistes*, Eumo, Vic, 1989; *El carlisme i la seva base social*, Índex, Barcelona, 1992; *El carlisme com a*

- conflicte*, Columna, Barcelona, 1993. Per als aixecaments realistes: Ramon ARNABAT: *Els aixecaments realistes i el trienni liberal al Penedès i l'Anoia (1820-1823)*, Dalmau, Barcelona, 1991, i Jaume TORRAS: *Liberalismo y rebeldía campesina*, Ariel, Barcelona, 1976. Per als malcontents: Pere ANGUERA: *El malcontents del corregiment de Tarragona*, Dalmau, Barcelona, 1993, i Jaume TORRAS: *La guerra de los agraviados*, Universitat de Barcelona, 1967. Per a la Primera Guerra Carlina: Josep M. MUNDET: *La Primera Guerra Carlina a Catalunya*, Abadia de Montserrat, Barcelona, 1990. Una visió general, però parcial, sobre el carlisme a Josep Carles CLEMENTE: *Las guerras Carlistas*, Península, Barcelona, 1982 (pp. 129-168 per als matiners).
- (8) Vegeu Núria SALES: *Sobre esclavos, reclutas y mercaderes de quintos*, Barcelona, Ariel, 1974.
- (9) FONTANA: *La fi...*, p. 310.
- (10) Manuel PAVIA: *Memorias sobre la guerra de Cataluña*, Madrid, González, 1851.
- (11) Una petita biografia a Jesús MESTRE (dir.): *Diccionari d'Història de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona 1992, pp. 799-800.
12. Vegeu CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, Barcelona, Curial, 1978 i Carlos SECO SERRANO: «La opción montemolinista del conde de Montemolín» dins *Triptico carlista*, Barcelona, Ariel, 1973, pp. 61-120.
- (13) Una biografia a CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, pp. 81-102. També al *Diccionari...*, p. 125.
- (14) Jaume VICENS VIVES: *Industrials i polítics*, Vicens Vives, Barcelona, 1983, pp. 266 i 268.
- (15) Una cronologia de la guerra a «Guerras carlistas: 1847-1876» dins *Historia y Vida*. Extra 8 (1968), pp. 7-8. Els fets més importants a Catalunya a CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, pp. 41-80.
- (16) Una petita biografia dels Tristany a *Diccionari*, pp. 1.066-1.067. Molta informació sobre les activitats d'aquesta família a Antoni LLORENS: *Solsona en les guerres del segle XIX a Catalunya*, Barcelona, 1981. Una biografia més àmplia a Joan GARRABOU: *Tristany*, Barcelona, 1988.
- (17) Per resseguir l'activitat de les partides dels matiners, podem agafar Josep LLORÓ: *Campaña montemolinista de Catalunya o Guerra del Matiners (setembre de 1846 a maig de 1849). Comprèn també el moviment republicà de 1848-1849*, Barcelona, Altés, 1926 i CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, pp. 41-80. També poden consultar-se el tradicional Melchor FERRER i altres: *Historia del Tradicionalismo español*, vol. XIX, Sevilla, Trajano, 1948 i Josep Carles CLEMENTE: *La Guerra de los Matiners (1846-1849)*, Estado Mayor del Ejército, Madrid, 1987, malgrat que estiguem en desacord amb les seves interpretacions, les seves dades sovint procedeixen d'Antonio PIRALA: *Historia de la Guerra Civil y los partidos liberal y carlista*, Madrid, Felipe González Rojas, 1889, vol. I. La informació sobre d'altres comarques de Catalunya pot consultar-se a «Mataró i la Guerra dels Matiners (1846-1849)», dins *Fulls del Museu Arxiu Santa Maria*, núm. 34 (1989), al llibre col·lectiu *Guerrillers al Baix Llobregat*, Abadia de Montserrat, 1986, sobretot els articles de Mercè RENOM, Isidre CLOPAS i M. Luz RETUERTA i Ferran SÁNCHEZ AGUSTÍ: *Carlins i bandolers a Catalunya (1840-1850)*, Sallent, 1990.
- (18) Aquestes denominacions podem observar-les a la correspondència oficial com la circular del Capità General als ajuntaments (*Actes de l'Ajuntament de Vilafranca del*

Penedès, data 26 de juliol de 1848, volum sense numerar i foli sense paginar) o bé des de les pàgines del pro-governamental *Diario de Barcelona* (per exemple, el del dia 28 de juny de 1848).

- (19) VICENS VIVES: *Industrials...*, pp. 266-267.
- (20) PIRALA: *La guerra...*, vol. I, p. 539.
- (21) Una petita biografia d'aquest personatge al *Diccionari...*, p. 140. Més informació a les seves memòries, José BORGES: *Don José Borges ante la Europa*, Madrid, 1861 i *Diario del General*, Madrid, 1862. Josep Borges entrà a Catalunya com a general de Brigada l'any 1847 i la seva acció més important fou l'entrada a Igualada l'any 1848. L'any 1849 fou derrotat pel general Quesada i marxà d'Espanya.
- (22) Les dades a PIRALA, *La guerra...*, vol. I, pp. 681-682.
- (23) PIRALA: *La guerra...*, vol. I, p. 571.
- (24) Una relació de les accions de guerra més importants a CAMPS I GIRÓ: *La guerra...*, pp. 49-80, i a Juan Pedro YANIZ RUIS: «La Segunda Guerra Carlista en Cataluña», dins *Historia y Vida*, extra-8 (1976), pp. 11-18. A més, vegeu obres citades a la nota 17.
25. Una petita biografia al *Diccionari...*, p. 88.
- (26) *Ibidem*, p. 114.
- (27) Vegeu una petita biografia a Montserrat LLORENS: «Biografies» dins VICENS VIVES: *Industrials...*, pp. 345-354 per la de Cabrera. També pot consultar-se de forma més completa, però per a abans dels matiners: Buenaventura de CÓRDOBA: *Vida militar y política de Cabrera*, 3 vols. Madrid, 1844-45.
- (28) Reproduïdes per CAMPS I GIRÓ: *La guerra...*, pp. 196-198.
- (29) *Diario de Barcelona*, del dia 13 de juliol de 1848.
- (30) Fernando FERNÁNDEZ DE CÓRDOVA: *Mis memorias íntimas*, Madrid, Rivadeneyra, 1889, vol. II, p. 172.
- (31) LORD: *Campaña...*, p. 10. Josep Carles CLEMENTE: *Los Carlistas*, Istmo, Madrid, 1990, pp. 129-130, exhuma un document de la prefectura francesa on se n'informa.
- (32) Vegeu CAMPS I GIRÓ, *La guerra...*, pp. 74-75.
- (33) PAVIA: *Memorias...* Vegeu, a més, Josep LORD: *Campaña...* i FERNÁNDEZ DE CÓRDOVA: *Mis memorias...*, vol. III, pp. 181-121. CLEMENTE: *Los carlistas*, pp. 67 i 71, diu que en el moment de màxima expansió del conflicte hi havia 10.000 matiners i 70.000 homes de l'Exèrcit, dades que al seu temps extreu de Roman OYARZUN: *Historia del carlismo*, Ediciones FE, Madrid, 1939, p. 251.
- (34) Ambdós documents es troben a PAVIA: *Memorias...*, pp. 148-151.
- (35) *Teatro de la guerra. Historia de los acontecimientos que han tenido lugar en el Principado, desde el levantamiento de los montemolinistas de 1846 a su conclusión en 1849, con las biografías y retratos de los jefes que más se distinguieron en uno y otro bando*, 2 vols., Madrid, 1949.
- (36) El document es reproduït per CAMPS I GIRÓ: *La guerra...*, pp. 133-142.
- (37) FONTANA: *La fi...*, p. 314.
- (38) CAMPS: *La guerra...*, reproduït a les pàgines 222-230.

- (39) PAVIA: *Memorias...*
- (40) VICENS VIVES: *Industrials...*, p. 267.
- (41) Per a aquest apartat ens basarem en la informació que proporciona l'Arxiu Judicial de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès (AJ-AHCVP), «Processos segle XIX», caixes LXVI-LXVI (1845-1850) i les notícies que van aparèixer al *Diario de Barcelona* (1846-1849) que només hem consultat parcialment. La major part de la informació l'hem extreta del recull d'aquest periòdic que realitzà Manuel BOFARULL i que ens ha deixat consultar amablement.
- (42) Manuel BOFARULL: «La Guerra dels Matiners al Penedès (1846-1849)» dins *Miscel·lània Penedesenca*, vol. XIV (1990), pp. 367-394.
- (43) *Diario de Barcelona*, 24 de novembre de 1846.
- (44) *Diario de Barcelona*, 27 de març de 1847.
- (45) *Diario de Barcelona*, 28 de juny de 1847.
- (46) CAMPS I GIRO: *Els matiners...*, p. 48. Per saber-ne més sobre les guerrilles vegeu Miguel ARTOLA: «La guerra de guerrillas» dins *Revista de Occidente*, vol. IV (1954), pp. 12-33.
- (47) Vegeu, per exemple, el relat d'una entrada a Vilanova al *Diario de Barcelona* de 12 de novembre de 1848. Més informació a CLEMENTE: *Los Carlistas*, p. 70.
- (48) *Diario de Barcelona*, 27 i 28 de novembre de 1847.
- (49) Dels roboratoris a les masies i les esglésies, n'han quedat els testimonis a l'AJ-AHCVP, Processos del s. XIX, caixes LX (1847, Terrassola, la Granada i Font-rubí) i LXVI (1849, la Llacuna).
- (50) Aquest document m'ha estat cedit pels hereus d'aquesta família, el Sr. Pere Sadurní i Vallès.
- (51) Vegeu, per exemple, les notícies publicades al *Diario de Barcelona* de 28 de setembre de 1847 o del 8 de novembre de 1848. 52. L'ordre d'afusellament manat per Borges al *Diario de Barcelona* de 22 de novembre de 1847.
- (53) *Diario de Barcelona*, 2 de setembre de 1847.
- (54) Es pot fer un seguiment d'aquests fets a través del *Diario de Barcelona* del 25 de juliol al 3 d'agost de 1847.
- (55) PAVIA: *Memorias...*
- (56) *Diario de Barcelona*, 19 de juliol de 1847.
- (57) *El Fomento*, 2 d'agost de 1847. Trobem casos semblants d'inhibició de la corporació al Baix Llobregat, Mercè RENOM: «introducció» a *Guerrillers...*, pp. 91-92.
- (58) *El Barcelonès*, 10 de juliol de 1847.
- (59) *Diario de Barcelona*, 14 d'abril de 1847.
- (60) Vegeu PAVIA: *Memorias...* i *El Barcelonès*, 3 de juliol de 1847, i *Diario de Barcelona*, del 3 a l'11 de juliol de 1847.
- (61) *Diario de Barcelona* de 4 de novembre de 1848.
- (62) Segons el *Diario de Barcelona* de 9 de maig de 1849, fins a 3.000 homes sortiren en sometent de Vilanova.

- (63) En aquest aspecte es distingiria el *Diario de Barcelona*, vegeu, per exemple, el del dia 1 d'abril de 1847.
- (64) Això es pot comprovar en els informes que els pobles envien al jutjat de primera instància, on es recullen molts casos d'indultats que després es reincorporen a les files dels matiners (vegeu especialment els informes de Vilafranca i Sant Pere de Ribes).
- (65) L'existència d'aquests fons «Relación de los facciosos indultados y de los que están en la facción (juny de 1849)» i que conté les cartes que trameteren al jutjat de primera instància de Vilafranca els batlles d'aquesta zona, m'ha estat comunicada pel seu actual conservador Antoni SABATÉ MILL i es troba a l'Arxiu Bibliogràfic Pere Regull del Museu de Vilafranca. Agraieixo profundament al Sr. Sabaté aquesta informació que ha estat el punt de partida d'aquesta investigació.
- (66) Dades extretes del *Diario de Barcelona* entre la primavera i l'estiu de 1849.
- (67) Dades de població a Pascual MADOZ: *Catalunya...*
- (68) Vegeu CLARA: «Sobre...», p. 180.
- (69) CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, pp. 69 i 132-142.
- (70) CLARA: «Sobre...», p. 182.
- (71) SOLÉ CARALT: *La Bisbal...*, p. 384, i *Diario de Barcelona* (1849). RENOM: «Introducció», p. 89, també constata la continuïtat de determinants elements dels matiners que provenen de la Primera Guerra Carlina, encara que no pas la majoria.
- (72) Les multes estan publicades a PAVIA: *Memorias...*, i són recollides per CAMPS i ARBOIX: *La guerra...*, pp. 66-70, les del Penedès les facilita BOFARULL: «La guerra...», pp. 393-394.
- (73) La informació sobre la situació socio-econòmica d'aquests municipis a MADOZ: *Catalunya...*: vol. I, p. 428 (Castellví) i vol. II, p. 270 (Sant Pere de Riudebitlles), p. 296 (Sant Quintí), p. 499 (Vilobí), pp. 502-504 (Vilafranca).
- (74) Vegeu també Renom: «Introducció», pp. 91-92.
- (75) Hem analitzat aquest aspecte més en profunditat a Ramon ARNABAT: «Treball i capital a la indústria del Penedès mitjan segle XIX» dins *Miscel·lània Penedesenca*, vol.XV (1991), pp. 487-506. Una visió d'aquesta reestructuració a nivell català a NADAL: «La consolidació...», especialment les pàgines 204-207.
- (76) MADOZ: *Catalunya...*, vol. II, p. 504.
- (77) *Ibidem*, vol. II, p.16.
- (78) Vegeu Ramon ARNABAT: *Els aixecaments...*, i SOLÉ CARALT: *La Bisbal...*, pp. 332-334, 357-359 i 384. Per al Baix Llobregat vegeu l'estudi de Mercè RENOM: «El Tòfol de Vallirana» dins *Guerrillers...*
- (79) CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, p. 48.
- (80) CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, p. 144. La majoria dels matiners són artesans o obrers de les indústries, sobretot del tèxtil.
- (81) CLARA: «Sobre...», pp.182-185.
- (82) RENOM: «Introducció», pp. 88-89, i Maria Luz RETUERTA: «Matiners a Sant Feliu de Llobregat (1847-1849)» dins *Guerrillers...*

- (83) CLARA: «Sobre...», pp. 181-182.
- (84) RETUERTA: «Els matiners...». També RENOM: «Introducció», pp. 88-90.
- (85) Dades recollides al *Diario de Barcelona* i altres facilitades per SOLÉ CARALT: *La Bisbal...*, p. 382.
- (86) Vegeu nota 65.
- (87) Vegeu CAMPS i GIRÓ: *La guerra...*, pp. 143-145, VICENS VIVES: *Industrials...*, pp. 266-268, FONTANA: *La fi...*, pp. 307-314, CLEMENTE, *Los Carlistas*, p. 67. O el mateix Antonio PIRALA: *Historia de la Guerra Civil y los partidos liberal y carlista*, Madrid, Felipe González Rojas, 1889, vol. I, pp. 574-575.
- (88) Vegeu CLEMENTE: *Los carlistas*, pp. 67-68.
- (89) De la mateixa opinió semblen VICENS VIVES, FONTANA i CAMPS i GIRÓ, vegeu referències a la nota 87.
- (90) *Diario de Barcelona*, del 16 de maig de 1847.
- (91) *Diario de Barcelona*, del 27 de juliol de 1848, que a l'hora es feia ressò de les notícies que s'havien publicat al *Barcelonès*.
- (92) CAMPS i ARBOIX: *La guerra...*, p. 142.

ANNEX 1

PARTIDES DE MATINERS QUE ACTUAREN AL PENEDEÈS (1846-1849)

«**Els Andreuets**»: de Sant Quintí: partida de 15 membres que actuà entre l'acció política carlina i el bandolerisme. Actuaren de l'estiu del 48 a la primavera del 49 per la zona de Sant Quintí i Sant Pere de Riudebitlles.

Baldrich, Gabriel: Republicà, comptà amb una partida d'entre 200 i 250 homes. Actuà de l'estiu del 48 a la primavera del 49, sobretot al Baix Penedès i Garraf.

Baliarda: Republicà, actuà amb Baldrich l'estiu del 48.

Bellera, Francesc: Republicà, actuà al Baix Penedès la primavera del 49.

Borges, Antoni: Carlí, comptà amb entre 200 i 400 homes la tardor del 47. Actuà pel Baix i Alt Penedès la tardor del 47, l'estiu del 48 i la primavera del 49.

- «**Caletrus**» **Miquel Vila**: Carlí, comptà amb prop de 200 homes (tardor del 47). Actuà des de la primavera del 47 fins a l'estiu del 48, en què es passà als governamentals, per la zona de l'Alt Penedès i l'Anoia.
- Campanera**: Carlí, comptà amb entre 30 i 60 homes i actuà des de la tardor del 47 a l'estiu del 48 que fou mort, sobretot a la zona del Baix Penedès.
- Cendrós**: Carlí, actuà pel Baix Penedès l'estiu de 1847.
- Escoda**: Republicà, actuà sovint amb Baldrich. Es mogué per la zona del Baix Penedès i Garraf de l'estiu del 48 a la primavera del 49.
- «**Esquilador de Castellseca**»: Carlí, es mogué per l'Alt Penedès l'estiu del 1847.
- Griset, Joan de Cabra**: Carlí, comandà una partida d'uns 150 homes (la majoria de l'Alt Camp i la Conca de Barberà). Es mogué entre el Baix i l'Alt Penedès de la primavera del 47 a l'hivern del 48 (morí al gener del 1848).
- Mañé, Pau**: Carlí, comandà una partida d'uns 60 homes i concentrà la seva activitat al Baix Penedès, des de la primavera del 47 fins a l'estiu del 48 en què morí.
- Marià Sarda «De la Coloma»**: de Piera, actuà per la zona de l'Anoia i Alt Penedès amb una partida d'uns 150 homes la primavera del 49.
- Masgoret**: Carlí, actuà esporàdicament per tot el Penedès i l'Anoia la tardor de 1848, comandant una partida d'uns 200 homes.
- Montserrat**: Manà una partida de 20 homes per la zona de Font-rubí a cavall del bandolerisme, al setembre del 48 que fou fet presoner.
- Mirats**: De Santa Oliva, carlí. Actuà pel Baix Penedès manant una partida de 12 homes l'estiu i la tardor del 47. S'acollí a l'indult al novembre del 47.
- «**Pere de la Quadra**»: Actuà pel Garraf i pel Baix Penedès, la primavera del 49.
- Fra Salvador de Santes Creus**: Actuà pel Garraf, l'hivern i la primavera del 1848.
- Sallarès, Francesc**: Carlí, comandava una partida de 20 homes que actuà per l'Alt Penedès de la primavera a la tardor del 47 que fou pres.
- «**Tuerto de Ratera**»: Carlí, actuà per l'Alt i baix Penedès l'estiu del 47.

Torres: Carlí, comandava una partida de 50 homes que actuava pel Baix Penedès de l'estiu del 47 al del 48.

Vilella, Ramon: Cap de les forces carlines a la comarca, actuà per tot el Penedès, des de la primavera del 47 fins que fou mort per Caletus al setembre del 49. Tingué a les seves ordres una partida d'entre 150 i 200 homes, depenent del moment.

Font: Elaboració pròpia a partir de les informacions del *Diario de Barcelona* (1846-1849).

ANNEX 2

ACCIONS DEL MATINERS AL PENEDEÈS. 1846-1849*

Municipi	1847				1848				1849				Total
	H	P	E	T	H	P	E	T	H	P	E	T	
Aiguaviva				2	1	1							4
Albà				1									1
Albinyana			2	1						1			4
Altafulla								1					1
Arboç, L'			1	4	1				2				8
Banyeres				2									2
Bisbal, La		1	10	8		1	3		1				24
Bellvei				6									6
Bonastre			1	3						1			5
Bruc				1									1
Calafell	1												1
Canyelles									1	2			3
Capellades							1						1
Carme				1	1								2
Castellví										1			1
Creixell								1	1				2
Cubelles									1	2			3
Font-rubí	4	5				1	3						13
Gelida	1	3					1	1		1			7
Granada, La				1									1
Lavern						1							1
Llacuna, La		2	6	5			2			1		1	16
Llorenç	1												1
Marmellà				2		1							3
Masilorenç	1	4						2					7

Municipi	H	P	E	T	H	P	E	T	H	P	E	T	Total
Masquefa								1					1
Mediona	2												2
Montmell			3	4			1	2	1				11
Montagut			7		1			1					9
Montbuí						1							1
Ordal	1	1	1										3
Piera	1			1				1	1				4
Pobles, Les								1					1
Pont d'Armentera									1				1
Pontons					2		1					1	4
Puiginyós			1										1
Querol	1									1			2
Roda de Berà			1	1									2
Rodonyà										1			1
Salomó			1										1
Sant Jaume Domenys				1									1
Sant Martí				3									3
Sant Pere Riud.			1										1
Sant Quintí	2	1	3	1		2	4						13
Sant Sadurní	1	1											2
Sant Vicenç						2							2
Santa Oliva			1	5									6
Selma			4	2				1					7
Sitges								3	1				4
Tamarit						2							2
Terrassola				2									2
Torredembarra								1					1
Torrelles			5	2			4		1	1			13
Vendrell, El				3	1		1		1				6
Vilafranca			1	3						1			5
Vilanova	2	2	1					5	3				13
Vila-rodona	2							3	1				6
TOTAL	—	21	64	69	6	5	21	35	14	12	—	2	249

* Comprèn accions de tot tipus: enfrontaments amb l'Exèrcit, entrada a pobles i viles, cobrament d'impostos, segrestaments, robatoris a masies, etc.

Font: Elaboració pròpia a partir de les notícies recollides al *Diario de Barcelona* (1846-1849) i l'Arxiu Judicial de l'AHCVP, Processos segle XIX, caixes LVI-LXVI (1845-1850).

ANNEX 3**MATINERS DEL Penedès al *DIARIO DE BARCELONA*. 1846-1849**

Aiguaviva	3
Albinyana	1
Avinyonet	1
Bellveí	2
Bisbal, La	23
Calafell	2
Creixell	1
Cunit	1
Gelida	4
Mediona	1
Montagut	1
Sant Pere Riud.	18
Sant Quintí	23
Sant Sadurní	1
Santa Oliva	2
Vendrell, El	3
Vilafranca	48
<hr/> Total	135
Sense especificar	162
<hr/> Total	297

Font: Elaboració pròpia a partir de les notícies recollides al *Diario de Barcelona* (1846-1849).

ANNEX 4

MATINERS DE LA BISBAL DEL PENEDEÈS

DIARIO DE BARCELONA
Matiners**SOLE CARALT**
Primera guerra carlina

	ANDREU, Pau	ANDREU, Miquel+ ANDREU, Pau ANDREU, Pere ANDRE, Ramon
BAGES, Joan	BAGES, Joan	
		BATET, Josep BORRELL, Joan
BORRELL, Pau	BORRELL, Pau BRICOLLÉ, Josep BRICOLLÉ, Joan	
BRUGAL, Joan		BUNDÓ, Antoni BUNDÓ, Boi
	BUNDÓ, Josep	CAMPANERA, Jaume
	CAÑELLAS, Isidre	CAÑIS, Antoni
CAÑIS, Josep	CAÑIS, Josep	CAÑIS, Magí CAÑIS, Pau COLL, Joan
FERRAN, Pau FERRÉ, Pere FERRER, Miquel FERRER, Pau	FERRER, Miquel FERRER, Pau	FERRÉ, Pere
FERRER, Jaume		FERRER, Pere
FERRATER, Joan B.		FERRER, Josep
		GALOFRÉ, Francesc GALOFRÉ, Pau
	GASULL, Pau	
		GUASCH, Ramon HILARI, Magí

DIARIO DE BARCELONA**Matiners****SOLÉ CARALT****Primera guerra carlina**

		JANÉ, Francesc+
JUNQUE, Pere	JUNQUE, Pere	
JUNQUE, Ramon	JUNQUE, Ramon	
JUNQUE, Jaume	JUNQUE, Jaume	JUNQUE, Jaume
	JUNQUE, Jaume (fill)	
JUNQUE, Josep	JUNQUE, Josep	
MANICH, Joan		
		MAÑÉ, Boi
	MAÑÉ, Joan	
		MAÑÉ, Josep
MAÑÉ, Pau	MAÑÉ, Pau	MAÑÉ, Pau
		MAÑÉ, Pere+
	MAÑÉ, Salvador	MAÑÉ, Salvador
MARTÍ, Frederic		
		MARTÍ, Magí
		MARTÍ, Pau
MERCADER, Pau		
		MESTRE, Pau
		MIRÓ, Josep
		MIRÓ, Pau
		MORGADES, Pere
		PAGÈS, Pau
PAPIOL, Magí	PAPIOL, Magí	
PASCUAL, Magí		
		PASCUAL, Pau
	POCH, Joan	
		POCH, Josep
	POCH, Pere	
		PRIM, Josep+
		PRIM, Joan
		RIBAS, Pere
		RIMBAU, Pau
		ROMAGOSA, Joan+
	ROMAGOSA, Josep	ROMAGOSA, Josep
	ROVIRA, Joan	
		SALA, Joan
		SALA, Josep
	SANS, Ramon	SANS, Ramon
	SANS, Josep	SANS, Josep

DIARIO DE BARCELONA**Matiners****SOLE CARALT****Primera guerra carlina**

		SOLÉ, Francesc
		SOLÉ, Joan
		SOLER, Josep
		SOLER, Jaume
TOUS, Pau		
		VALLÈS, Josep
		VALLÈS, Josep
VALLÈS, Jaume		VALLÈS, Jaume
	VICENS, Joan	
VIDAL, Josep		
Total: 23	27	57

Coincideixen matiners: 11; no coincideixen 29; total: 39.

Coincideixen matiners i primera carlinada: 8 (20% dels matiners).

Font: Elaboració pròpia a partir del *Diario de Barcelona* (1846-1849) i SOLÉ CARALT: *La Bisbal...*, pp. 357-359 i 382.

ANNEX 5**DETENCIONS DELS MOSSOS DE L'ESQUADRA DE L'ARBOÇ (1845-1849)**

Motiu	nombre total de detinguts				mitjana 1845-49	%
	1845	1846	1847	1849		
Assassins	3	4	—	3	2,5	4
Desertors	9	3	—	3	4	6,5
Delinqüents	1	3	—	—	1	1,5
Incendiaris	3	—	—	—	1	1,5
Lladres	23	6	16	48	23	37,5
Reclamats	26	23	12	5	16,5	27
Revolucionaris	17	—	15	12	11	18
Sospitosos	2	2	3	2	2	3
Total	84	41	46	73	61	

Font: *Diario de Barcelona* (1846-1850).